

Putten, Drieseweg 20-22

Een proefsleuvenonderzoek

N. Huisman

Dit briefrapport is geautoriseerd door:

Autorisatie:
N. Prangma

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, juni 2009
Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

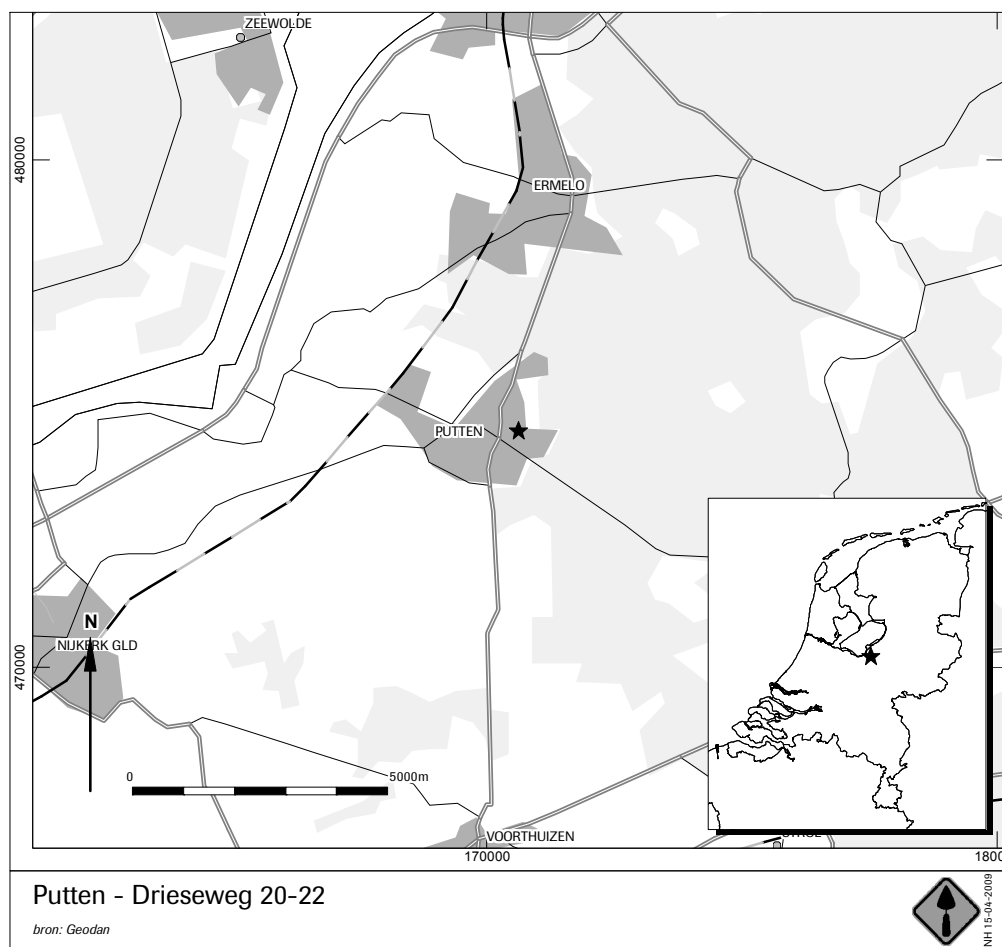
ADC Rapport 1897
ISBN 978-90-6836-887-1

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033 299 8181
Fax 033 299 8180
Email info@archeologie.nl

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	Gelderland
Gemeente:	Putten
Plaats:	Putten
Toponiem:	Drieseweg 20-22
Kaartblad:	32 F
Coördinaten:	170612/474671 170662/474658 170650/474622 170603/474633
Projectverantwoordelijke:	N. Huisman
Bevoegde overheid:	Gemeente Putten
Deskundige namens de bevoegde overheid:	Dhr. G. Alberts
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	34500
ADC-projectcode:	4109730
Complex en ABR codering:	-
Periode(n):	-
Geomorfologische context:	Dekzand
NAP hoogte maaiveld:	20,5-21 m +NAP
Maximale diepte onderzoek:	Ca. 1 m beneden maaiveld
Uitvoering van het veldwerk:	14 april 2009
Beheer en plaats documentatie:	Provinciaal Depot Gelderland

Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart

1 Inleiding

In opdracht van Grondvitaal BV heeft ADC ArcheoProjecten op 14 april 2009 een archeologisch onderzoek uitgevoerd op de locatie Drieseweg 20-22 te Putten (zie afb. 2). In het plangebied zullen nieuwe woningen worden gebouwd. Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 4800 m² en is momenteel deels bebouwd en deels braakliggend.

Het doel van dit onderzoek was het vaststellen van de aard, omvang en kwaliteit (gaafheid en conservering) van de vindplaats(en) in het gebied om te komen tot een definitief oordeel over de behoudenswaardigheid ervan. Het onderzoek is uitgevoerd conform het Programma van Eisen (PvE)¹ dat voor dit gebied is opgesteld. Onderstaande onderzoeksvragen zullen in dit rapport op basis van de resultaten worden beantwoord. De documentatie wordt gedeponneerd in het provinciaal depot van Gelderland.

Projectverantwoordelijke van ADC ArcheoProjecten was A. van Benthem (veldarcheoloog). Verder waren bij het onderzoek betrokken: N. Huisman (veldarcheoloog) en J. Brijker (fysisch geograaf). N. Prangma begeleidde het project als senior archeoloog.

Onderzoeksvragen:

Algemeen

- Zijn er archeologische resten en/of vondsten aanwezig in het plangebied?
- Wat is de aard van de sporen?
- Wat is de fysieke kwaliteit (gaafheid en conservering) van de sporen en/of vondsten?
- Wat is de ouderdom van de aangetroffen sporen en/of vondsten?
- Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig en wat is de conserveringstoestand?

Fysische geografie

- Wat is de stratigrafie en bodemopbouw van de ondergrond?
- Wat is het paleoreliëf van het landschap?

Aardewerk

Kan een inschatting gemaakt worden of het mogelijk is bij vervolgonderzoek de volgende vragen te beantwoorden (NOaA hoofdstuk 20):

- Wat is de vormontwikkeling van de kogelpot?
- Wat is de typologie, de vormenrijkdom, technologie en de vormenontwikkeling van de Oost-Nederlandse aardewerkproductie?

2 Archeologische verwachting

In het gebied heeft in maart 2006 een archeologisch vooronderzoek plaatsgevonden, een zogenaamd Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van boringen. Dit onderzoek is uitgevoerd door RAAP Archeologisch Adviesbureau.² Tijdens het onderzoek is door middel van zo evenredig mogelijk verspreide boringen één archeologische vindplaats aangetroffen in het midden van het plangebied. Hier zijn in drie boringen archeologische indicatoren (scherven aardewerk) waargenomen in de basis van de oude cultuurlaag. Mogelijk gaat het om een huisplaats of nederzetting uit de Late Middeleeuwen. Het kan ook zijn dat de scherven in de Late Middeleeuwen met bemesting in het plangebied terecht zijn gekomen.

¹ L. Verniers 2009, ADC ArcheoProjecten, PvE nummer 09-007

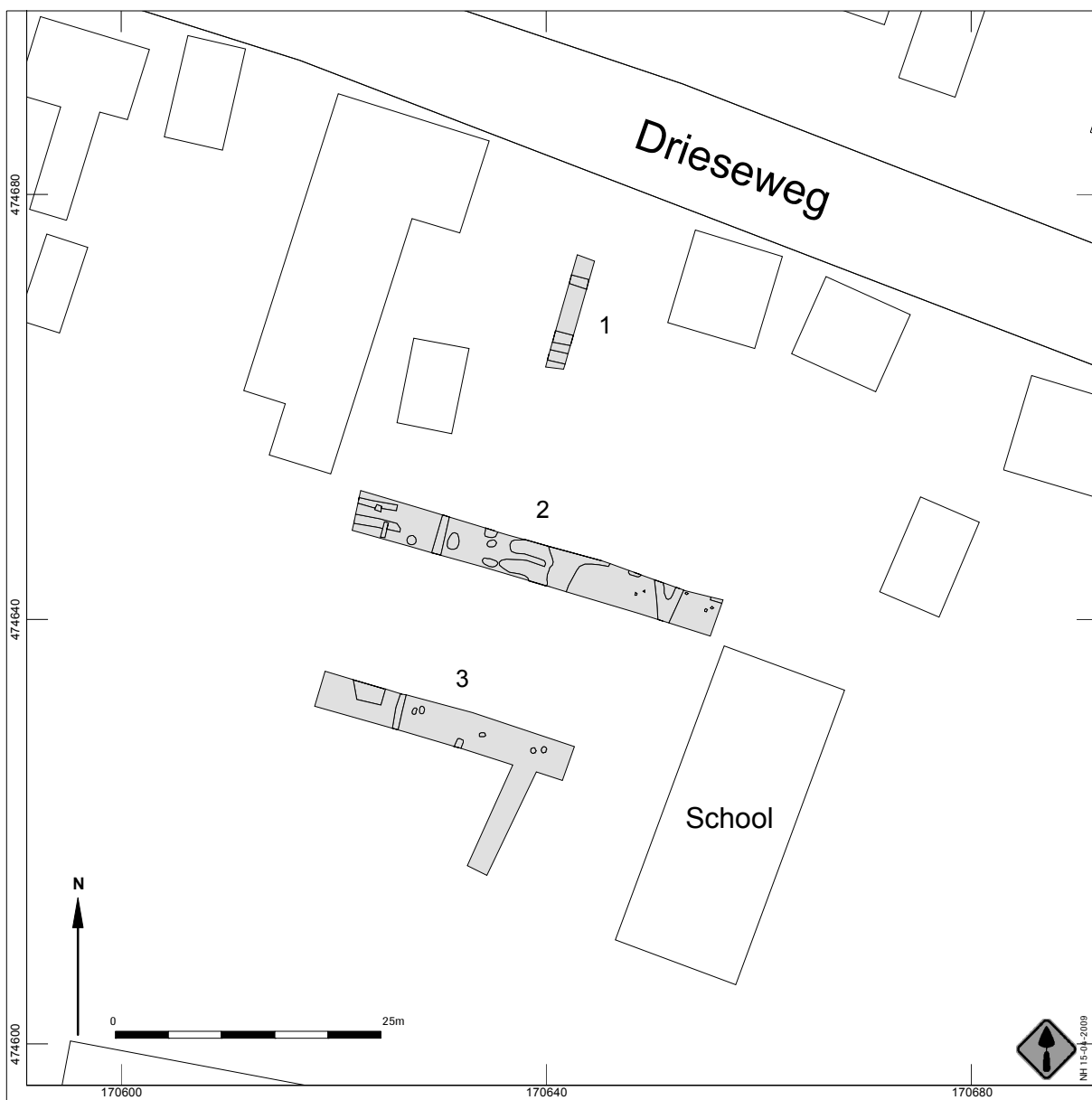
² Goossens 2006

3 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA 3.1 en het PvE. Tijdens het IVO zijn drie proefsleuven aangelegd. Op afbeelding 2 is te zien hoe deze putten gesitueerd zijn. Door de huidige bebouwing kon put 1 niet helemaal volgens puttenplan worden aangelegd. Deze is smaller geworden. In plaats daarvan is er bij put 3 een extra stuk aangelegd om te kijken of zich daar nog sporen bevonden ter hoogte van de twee meest oostelijke sporen in put 3. Hiervan was in eerste instantie niet duidelijk of het natuurlijke of antropogene sporen betrof.

De vlakken zijn machinaal aangelegd. Tijdens de aanleg van het vlak zijn grondsporen direct ingekrast. De vlakken en de stort zijn met behulp van een metaaldetector onderzocht. Vervolgens is het vlak en ieder spoor daarin gefotografeerd en digitaal ingemeten met behulp van de robotic Total Station. De grondsporen waarvan niet duidelijk was of het natuurlijke of antropogene sporen betrof, zijn met de hand gecoupeerd. In elke put is om de tien meter een profielkolom aangelegd. De profielen zijn gefotografeerd en getekend (op schaal 1:20) en vervolgens beschreven door een fysisch geograaf.

Afb. 2. Allesporenkaart op de topografische kaart.

4 Resultaten

4.1 Fysisch geografisch onderzoek

(J.M. Brijker)

In deze paragraaf wordt de opbouw en de genese van het plangebied Drieseweg 20-22 te Putten besproken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van literatuurgegevens, informatie verkregen bij het vooronderzoek en het op 14 april 2009 uitgevoerde veldbezoek. Bij het veldbezoek is de profielopbouw van de putten gedocumenteerd en bestudeerd, teneinde een beeld te verkrijgen van de bodemopbouw, de gaafheid van de bodem en de (geologische) opbouw en genese van het plangebied.

4.1.1 PvE

Vanuit het PvE zijn de volgende vragen met betrekking tot de fysische geografie opgesteld:

- Wat is de stratigrafie en bodemopbouw van de ondergrond?
- Wat is het paleoreliëf van het landschap?

4.1.2 Methoden

Voor het fysisch geografisch onderzoek is gebruik gemaakt van gedocumenteerde profielwanden en kolomopnamen in putwanden. De positie, lengte en diepte van de verschillende profielen was afhankelijk van het doel waarvoor de put is aangelegd. De profielen zijn handmatig opgeschaafd en vervolgens ingekrast en gedocumenteerd. Hierbij zijn zowel lithologische lagen als archeologisch relevante lagen onderscheiden, zoals vegetatiehorizonten, cultuurlagen en eventuele sporen. Alle lagen zijn bemonsterd en beschreven op textuur, kleur, gehalte organische stof en andere lithologische en bodemkundige verschijnselen. De profielen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode³ die de lithologische beschrijving conform NEN5104⁴ hanteert. De kolomopnames zijn gedaan in representatieve delen van het profiel.

4.1.3 Achtergrond

Het plangebied ligt op de westrand van de stuwwal van de Veluwe. Deze stuwwal is gevormd gedurende de voorlaatste ijstijd, het Saalien. In deze ijstijd was de noordelijke helft van Nederland bedekt onder een pakket landijs van honderden meters dikte. Door de kracht van het ijs zijn de oorspronkelijke (rivier) afzettingen opgestuwd en zijn de meestal horizontaal afgezette lagen scheefgesteld. De zo ontstane hoogten worden stuwwallen genoemd en liggen als langgerekte heuvels langs de rand van de voormalige ijslobben. De Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe zijn voorbeelden van zo ontstane stuwwallen. Het zand waaruit de stuwwallen bestaan is overwegend grof en matig tot slecht gesorteerd. In de laatste ijstijd bereikte het landijs Nederland niet. In Nederland heerste een zeer koud en continentaal klimaat. Het landschap bestond uit een poolwoestijn waarin amper vegetatie voorkwam. Hier had de wind vrij spel in het verplaatsen van zand en silt. Hierbij is er binnen het plangebied dekzand afgezet over de gestuwde afzettingen. Dit dekzand behoort tot de Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden.⁵

Het plangebied ligt in een niet gekarteerd gebied (bebouwde kom) op de bodemkaart van Nederland.⁶ De dichtstbijzijnde gekarteerde eenheid, 250 m ten noordoostelijk, bestaat uit holtpodzolgronden, bestaande uit grof zand en leemarm en zwak lemig fijn zand. Volgens recente gegevens van een peilbuis bevindt de grondwaterstand binnen het plangebied op een diepte van tussen de 6-7 m -mv.⁷ Op de geomorfologische kaart van Nederland ligt het plangebied tevens binnen een niet gekarteerd gebied. Het plangebied ligt geomorfologisch gezien op een stuwwalglooiing of binnen een droog dal, al dan niet opgevuld met dekzand, de beide dichtstbijzijnde gekarteerde eenheden.

³ Bosch 2007.

⁴ Nederlands Normalisatie Instituut 1989.

⁵ De Mulder *et al.*, 2003.

⁶ Stichting voor Bodemkartering, 1965.

⁷ Peilbuis B32FF0167.

4.1.4 Resultaten

In het plangebied lagen ten tijde van het veldbezoek drie werkputten open. Gezien de grotendeels uniforme bodemopbouw worden alle putten gezamenlijk besproken. Aan de basis, op een diepte van 60-70 cm –mv bevindt zich een pakket van slecht gesorteerd, kalkloos, sterk grindhoudend, zwak siltig zand. Binnen dit pakket bevinden zich meerdere grindsnoeren en keien. De oorspronkelijke gelaagdheid van het pakket is verstoord, er zijn zeer grote verschillen in de richting en de vorm van de gelaagdheid aanwezig zijn. Bepaalde grindsnoeren maken zeer grote kronkels door het hele pakket heen. Dit pakket heeft een minimale dikte van 50 cm. Hierboven, op een diepte van 50-70 cm –mv bevindt zich een pakket van kalkloos, goed gesorteerd, licht geel, zwak siltig zand. De bovenste 50 cm van het profiel bestaat uit zwak siltig, matig fijn, sterk doorworteld, baksteenhoudend, zwak humeus lichtbruin zand.

4.1.5 Interpretatie

Het onderliggende pakket is op basis van de slechte sortering, de aanwezigheid van bijna het hele korrelgrootte spectrum, en de vervormingen geïnterpreteerd als gestuwd materiaal. Deze afzettingen zijn niet toe te schrijven aan een bepaalde formatie, en bestaan uit het gestuwde materiaal van diverse oudere fluviaatle formaties.

Het pakket hierboven is geïnterpreteerd als dekzand op basis van de goede sortering en de korrelgrootte. Dit dekzand behoort tot de Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden.

Het licht humeuze pakket is een opgebracht esdek. Het oorspronkelijke esdek is grotendeels verstoord. Slechts op enkele plaatsen binnen het plangebied komt nog een stuk van het oorspronkelijke esdek voor, welke daar een dikte heeft van enkele centimeters. Voor het grootste deel van het plangebied is het esdek opgenomen in de bouwvoor. Aangezien de bodem hier bestaat uit een zandgrond met een humushoudende bovengrond dikker dan 50 cm, behoort de bodem tot de enkeerdgronden. Op basis van de relatief diepe grondwaterstand en de kleur is de bodem verder geïnterpreteerd tot een hoge bruine enkeerdgrond.

4.1.6 Vragen uit het PvE

Wat is de stratigrafie en bodemopbouw van de ondergrond?

In de ondergrond bevindt zich materiaal dat is gestuwd in de voorlaatste ijstijd, het Saalien. Dit materiaal bestaat uit verschillende fluviaatle formaties. Op het gestuwde materiaal ligt dekzand, behorende tot de Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden.

4.1.7 Wat is het paleoreliëf van het landschap?

De bovenste 50-60 cm van de bodem is over het grootste deel van het plangebied verstoord. Zowel het esdek als de top van de oorspronkelijke C-horizont zijn verstoord. Aangezien over een groot deel van het plangebied de oorspronkelijke bodem niet meer aanwezig kan het oorspronkelijke reliëf niet gereconstrueerd kan worden.

4.2 Sporen en vondsten

De verstoring van zowel het esdek als de top van de C-horizont kan een verklaring zijn voor het feit dat er enkel sporen zijn aangetroffen met een natuurlijke aard, of sporen die zijn ontstaan door recente verstoring (19^e -21^e eeuw). Er is geen archeologisch sporen of vondstmateriaal aangetroffen. Uit enkele recente sporen kwam modern afval tevoorschijn (plastic, papier, kunststof, metaal). De onderzoeksvragen met betrekking tot het aardewerk kunnen daarom ook niet beantwoord worden.

5 Conclusie

Er zijn geen archeologische sporen en/of vondsten aangetroffen. De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld, kunnen op basis van de resultaten van dit onderzoek dan ook niet voldoende worden beantwoord. De eerste vraag in het PvE, "Zijn er archeologische resten en/of vondsten aanwezig in het plangebied?", moet negatief worden beantwoord. Daardoor kan ook op de volgende algemene vragen geen antwoord worden gegeven.

6 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van het archeologisch onderzoek adviseert ADC ArcheoProjecten de bevoegde overheid het gebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling. Het is echter niet geheel uit te sluiten dat buiten het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Indien tijdens grondwerkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit alsnog te worden gemeld op basis van de Monumentenwet 1988 en de Wet op de Archeologische Monumenten. Het wordt aanbevolen om de uitvoerder van het grondwerk hiervan op de hoogte te stellen.

Literatuur

Berendsen, H.J.A. 2004: *Fysische Geografie van Nederland, deel 1: De vorming van het land. Inleiding in de geologie en de geomorfologie*. Van Gorcum, Assen.

Bosch, J.H.A. 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport, NITG 05-043-A).

Goossens, E., 2006: *Plangebied Drieseweg 20-22, gemeente Putten, archeologisch vooronderzoek; een bureau- en inventariserend veldonderzoek*. Amsterdam, RAAP-notitie 1576.

Mulder, E.F.J. de, Geluk, M.C., Ritsema, I.L., Westerhoff, W.E., Wong, T.E. 2003: *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen.

Stichting voor Bodemkartering, 1965: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 32 Oost/Amersfoort*.

Verniers, L., 2009: *Programma van eisen Putten Drieseweg 20-22 (PvE-nr. 09-007)*, Amersfoort.

Lijst van afbeeldingen

Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart.

Afb. 2. Overzicht van de aangelegde sleuven.